

AZ ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓSÁGÁNAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTI: RAITSITS EMIL

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Előfizetési ára egy évre 48 K, félévre 24 K. • Egyes szám 3 K. • Megjelen minden hó 1- és 15-én

Afrikai vadászkató utazásaim feljegyzéseiből.

(Utánnymás tilos.)

Irta: Kittenberger Katona Kálmán.

Furcsa optikai csalódások.

Az majdnem minden afrikai vadással megesett — még pedig híres és tapasztalt vadászokról van szó, — hogy bizonyos távolságról a gepárdot nőstény oroszlánnak vélték. Én magam is két ízben lőttem gepárdot, úgy, hogy szentül hittem, hogy egy nőstény oroszlánnal végeztem; csak mikor közelebb mentem zsákmányomhoz, akkor látszottak ki bundájából a kerek fekete foltok. Ilyen módon járt egy kiváló bácskai vadász, F. B. úr is, ki második gepárdját szintén nőstény oroszlánként lőtte le. De, mint említém, így járt majdnem minden vadász, ki szerencsés volt gepárdot elejteni.

Ismeretes, hogy a zebra fekete csikjai is bizonyos távolságról nézve és bizonyos világításnál összeolvadnak, úgy, hogy az állatot egyszínű szürkének látjuk. Innen volt, hogy a régi utazók sokszor vadszamarakat vélték látni a közép-kelet-afrikai steppében, noha azok hazája jóval északra, a téritők körül van.

A legfurcsább, mondhatni bosszantóan komikus optikai csalódást Német-Kelet-Afrikában a „Nagy-Hasadék” vidékén, a világ egyik legszebb vadonjában, Ndassekerán tapasztaltuk. Ennek a szinte hihetetlennek látszó optikai csalódásnak a fennebb nevezett magyar vadász F. B. úr is, kivel akkoriban együtt vadásztunk, áldozatul esett, de vele együtt karavá-

nunk összes emberei, meg a nyomozóknak és vezetőknak felfogadott wanderobók is, kiket Kelet-Afrika legjobb nomádvadászainak tartanak.

A dolog így történt: Kora reggel meglehetősen csiklandós „ügyünk” volt a kaffer-bivalyokkal. F. B. alig 3 lépésről lőtt le a felénk rohanókból egy vén tehenet. Én egy sebzett bivalyt követve egy buja aljnövényzetű őserdőbe verődtem, hol egy vén rhinocerosot vertem fel nyugalmából, mely aztán vadul fújva, prüszkölve nekem rontott. A támadást ugyan egy alig nyolc lépésről leadott fejlődés visszaverte, de a nagy sűrűség miatt nem lehetett pontosan célba venni — meg aztán nem is volt idő arra — s így golyóm egy kissé alább csúszva, nem találta az amúgy is kis agyvelőt. Rhinóm hihetetlen sok vért vezetve — a cserjékre vedrekre menő vér volt ráprüszkölve — tovább csörtetett. S bár tudtam, hogy követése céltalan, de azért engedtem embereim unszolásának és követtem a sebzettet mocsaras lankásokon, őserdőkkel borított hegyeken át. Csak délután vergődtem vissza — dögre fáradtan — sátrainkhoz. Míg ebédeltem, F. B. elbeszéli, hogy mikor a sátrakhoz visszatért, emberei figyelmeztették a tulsó hegyoldalon legelésző óriási bivalycsordára. De különös, mondta F. B., hogy a bivalycsorda legnagyobb része borjúkból állott, de aztán volt köztük egy-két hihetetlenül nagy bika is. N. b. Ndassekera hegyeit legtöbbször köd fődte és így volt e napon is.

Délutáni teánkat ittuk, mikor embereink rhinót kiabáltak. Campünk melletti tisztás hegyoldalra hajtattott át egy vén rhino-bika. Nosza utána! Mikor arra helyre értünk, hol a rhino a sűrűbe beváltott, wanderobó vadászom a tulsó hegyoldalra mutat és mondja: „ollarok” (bivalyok).

Mindjárt beüzentem F. úrnak, hogy jöjjön, de ő fáradt volt és így lemondott a bivalyozásról. Nekem nagyon sietnem kellett, mert a „célzó világosság“ már fogyni kezdett, félóra múlva már beesteledett volna. A hegyről lerohanva egy nehezen átgázolható mocsarat kellett volna átszelnünk s itt még egyszer szememhez kapom a Zeiss „Sylvamar“-t és nézegetem a bivalyokat és kémlelem a terepet, hogy honnan kell a „feketéket“ belopnom. De mi a csoda! Egyik „bivaly“ felkapaszkodott egy sziklaomra és ott pávián módra elkezdett vakaródní. Ezt a páviánhordát látta F. B. és a karaván délelőtt és innen van, hogy annyi fiatal állatot és borjút és csak egynéhány igen nagy bikát látott. (T. i. a dimenzióbéli különbség a vén pávián híme és a nőstények közt óriási.) Mikor azt mondtam embereimnek, hogy a bivalyoknak hitt állatok páviánok, azok nem akarták elhinni, csak később, mikor a „bivalyok“ egymás után a sziklára másztak fel, hittek el, hogy azok csakugyan páviánok.

Campbe visszaérve, elmondtam F. B. úrnak az esetet és egyhangúlag megállapítottuk, hogy bolond egy eset volt az a vékony köd által előidézett optikai csalódás, de hát ha a nomád wanderobó-vadászok is felültek ennek, úgy talán nem is oly nagy szégyen az reánk nézve.

Nem ily hamar intézték el a dolgot a táborüzeknél. Ott embereink a legkisebb részletekig analizálták az esetet, s végre megállapították, hogy az egész dolog „Khazi ya seitani“ (ördög műve) volt.

Különös halászat.

1911. száraz időszaka Viktória-Nyanza déli részén erősen kiaszalta Mara folyó óriási papyrus-mocsarait. Ezt az alkalmat kihasználva, az e mocsarakban tartózkodó elefántcsordából szerettem volna egy erős bikát kilőni, esetleg egy elefántborjút fogni. Mikor a kiszáradt és leégett mocsár szélét elértük, feltűnt nekem, hogy az ottani feketék kettes-hármas csoport-

tokba verődve, szorgalmasan ásnak-kapálnak a feketére égett mocsártalajon. Én azt hittem, hogy cukornád alá kapálják fel a talajt, de mikor embereimet efelől kérdeztem, azok nevetve felelték, hogy a kapáló emberek halásznak. „Halásznak?!“ Igen, halásznak, erősítették embereim; „mamba“-kot fognak. Akkor aztán tudtam miről van szó. „Mamba“-nak nevezik az ottani feketék a tüdőshalakat (Protopterus annectens Owen). Ezek a kétlélegzésű halak, mikor a trópusi nap fölszívja fölöttük a vizet, beássák magukat az agyagos mocsártalajba, ott koporsójuk falát nyálkájukkal „kicementezik“ és aztán állva várják, míg az első trópusi esők újra vízzel töltik meg a mocsarat és az időszakos folyamok medrét.

A feketéknek nagy gyakorlatuk van a Protopterus fölkeresésében, melynek ideiglenes koporsóját elárulja a ventilációs lyuk.

Szabadon fészkelő madaraink védelméről.

Írta: Radetzky Dezső oologus.

A madarak bájos, kedves megjelenésökkel, kellemes énekökkel, megbámult és irigyelt repülésökkel már ősidőktől fogva magukra vonták az emberek figyelmét. Hátha még mindehhez hozzávesszük táplálkozási viszonyaikat, hogy a káros rovarfélék pusztítása által az emberiségnek mily óriási anyagi hasznot hajtanak, lehetetlen, hogy ne szeressük, ne kiméljük és ne ismerkedjünk meg velők közelebbről és életfeltételüket tőlünk telhetőleg elő ne mozdítsuk!

E célból alakult meg a „Magyar Állami Madártani Intézet“, melynek legfontosabb feladata közé tartozik: a madárvédelem és madárszaporítás.

Madárvédelmi szempontból jeles munkát végzünk a téli etetéssel; szaporítás érdekében pedig — az odulakókkal szemben — a mesterséges fészkekoduk alkalmazásával. De milyen védelemben részesüljenek a szabadon fészkelő madaraink?

Magyar vagyok!...

Ezer év kínja, dicsősége
Itt él, itt van, itt kereng bennem,
Fajomnak forró, piros vére
Lüktet szivemben, ereimben...
Ősi erények, ősi átok
Feszítnek és igáznak engem,
Felhevülő, de megbocsátó,
Jóért rajongó az én lelkem,
Magyar vagyok!...

Ti elromlottak, kiknek vére
Mások mérges gyümölcsét szedte
S repesve vártok mikor vesznek
Idegenek a kegyeikbe,
Hitvány gaz fajzat, kik oszloztok
Ledült Isténe, mint a koncon,
Dühtől vigyorgó arcotokba
Remegés nélkül, büszkén mondom:
Magyar vagyok!...

Magyar vagyok, annak születtem,
Rajtam nem fogott ősi átok,
Évszázadokon küzdtem mindég,
Hogy szent hazát hagyjak reátok;

Ha összezüntak, eltiportak,
Én talpra álltam újra, újra
És feltámadtam holtnak hitten,
Nehéz kövektől összezüntva:
Magyar vagyok!...

Most is így lesz, — a kínban, szennyben
Ha bűneim levezeltem,
Feltámadok majd megtisztulva
És csak ősi erény lesz bennem
S büszke fővel kiáltom messze,
Hogy egész világ hallja, lássa,
Im feltámadtam! — rablóbanda
A siromat hiába ásta...
Magyar vagyok!...

Magyar vagyok! — tisztítóüzben
Oly soká nem hiába égtem,
Habár ritkulva, óh de most is
Megvan még régi igaz népem,
Akik tisztulva újra élnek
És újra zengik erdők, halmok,
Fel a jó Isten trónusáig:
Magyar vagyok, magyar vagyok!!

1919. június.

KISS DEZSŐ.

Élelem szempontjából ezek nagy hiányt nem szenvednek s ha mégis igen, ezeknek is rendelkezésökre áll az etető-kunyhó. Sokkal nagyobb nélkülözést szenvednek szabadon fészkelő madaraink a fészkelőhelyek hiánya folytán.

A földműves szántóföldjén semmiféle bokrot vagy facsoportot nem tűr. Az erdők az újabb kezelés által elvesztik régi jellegüket; gondos kertekké változnak. A mocsárvidékről a víz lecsapolást nyer s a réten vetések hullámszanak. Hát hol fészkeljen szegény bokorlakónk?

Ilyen körülmények között sokszor bámulatba ejt egyes madarak találékonysága! Mindezek égetően sürgetik, hogy nekik is segítségökre legyünk.

Hogyan?

Ültessünk ahová csak tudunk és körülményeink engedik, bogyótermő bokrokat, élő sövényeket! Neveljünk Berlepsch-féle ágcsomókat!

Minthogy azonban ezen ágcsomók neveléséhez évek szükségesek, addig, míg ezek létrejönnek, más alkalmassághoz kell folyamodnunk.

Leghasznosabb szabadon fészkelő madaraink közé tartoznak kétségtelenül a poszátafélék. Ezek nem az erdők mélyén, hanem inkább az erdő, kert, utak szélein levő bokrokban szeretnek fészkelni. Midőn ezen bokrokat a Berlepsch-féle csomósodáshoz előkészítjük, a lenyesett galyaikat helyezük az erdőbe befelé a bokroktól pár lépésnyire egy-egy rakásba. Ezen ágacs-kák között felburjánzik a fű és a gaz leborítván az ágrakást; biztosak lehetünk, hogy e rejtett ágak és fűszálak között poszáta fészkel.

A magasabb fán fészkelő madarainknak ágösszehúzással lehetünk segítségökre. Az egymáshoz közel álló galyakat — nagyobbakat is — erősen összekötözzük s az itt keletkezett sűrűségben fészkelve találhatjuk: a gerlét, az örvös galambot, tengelicet, zöldikét stb.

Ez lenne az azonnali segélynyújtás, míg a Berlepsch-féle ágcsomók létrejönnek.

A Berlepsch-féle ágcsomók nyesése alkalmával általában a következőkre ügyeljünk:

Nyesésre mindenféle erdei fa és bokor, valamint kerti gyümölcsfák és bokrok is alkalmasak, mégis ügyelnünk kell, hogy lehetőleg a csontár magvakat elkerüljük, minthogy ezek nyesési felülete rendszeren mézgásodik és ezen kiszivárgó anyag elvakítja (megsemmisíti) a nyesés alatti rügyeket s így a kombinációnk meddő maradna.

A puha magúaknál óvakodjunk az úgynevezett vezérágak kivágásától, mert az előtörekvő hajtás ezt pótolni igyekszik, ágcsomósodás nem jön létre. A biztos siker érdekében legjobb, ha három-négy éves bokrok, fák oldalágait vágjuk vissza, a magastörzsű lombfákat, pl. akác, juhar stb. mesterségesen gömbalakká formáljuk. Ezek fejlődéséhez természetesen évek kellene, mert az első évben csak csonkokat nyesünk, a következő tavasszal felkeressük e csonkok hajtásait és kertészolló segítségével megfelelőleg ritkítjuk, négy-öt galyat hagyván. A gyorsabban növő galyait három-négy rügyre visszavágjuk, ügyelve arra, hogy az utolsó rügy mindig kifelé essék. Ezeknél a célt a harmadik évben már feltétlenül elérjük, sőt egyes fajoknál — pl. a bodzánál — már a második évben is; míg a lassú növésű fáknál négy-öt évig is kell várakoznunk, hogy a kívánt eredményt elérjük.

Ha így segítségökre leszünk a szabadon fészkelő madarainknak, újra fel fog szaporodni ezek száma is. Különösen, ha a szabadon fészkelő madaraink legnagyobb ellenségét, a kóbormacskákat kárlehetetlenül kiirtjuk. Írtsuk a szőlőhegyek közötti présházakban előforduló macskákat is irgalmatlanul, melyeknek főtápláléka bizonyosan hasznos bokorlakó madár fiókája.

Ha mindezt megtettük, alaposan hozzájárultunk az oly nagy rovarkárok csökkentéséhez és erdőnk, mezőnk hangzani fog a madárdaltól.

Vadásznaplótöredék.

1918. szeptemberétől 1919. év végeig.

— Írta: Kerpely Béla. —

1918. szeptember 23.

Tegnap volt Gödöllőn az országos vizslaverseny a koronauradalmi területen. Nagyszerű volt, meg kell hagyni. Az első vizslaverseny 1882-ben tartatott meg Magyarországon, de ez a mostani felülmúlta az első vizslaversenyt, de nemcsak azt, hanem felülmúlta a mai németországi vizslaversenyeket is, mert 22 vizslát neveztek a gödöllői versenyre, holott a német versenyek nevezése 16–18 résztvevővel szokott zárulni. Boldogok voltunk! Meg van törve a jég, vadászaink rájöttek immár, hogy mi az a *telivér*-vizsla. Csak rossz időnk volt, az volt a baj. Illetve szebb időt nem adhatott volna a jó Isten, csakhogy olyan meleg volt, mint augusztus közepén és a kutyák orra sokszor felmondta a szolgálatot. A jury ezzel tisztában volt és eszerint bíralt közmegelegedésre. Mindenki meg volt elégedve a verseny után és este bankett volt nagyszerű hangulatban. Mindenki éllette a győzteseket, a gazdájukat, csekélységemet, a rendezőt és spontán, minden kérés nélkül, gyűjtés indult meg a vadászcimborák között a tavaszi kölyök-vizslaverseny díjainak emelése érdekében. Huszár Pufi, a kítűnő komikus, aki mellest — dacára korpuslens természetének, — a legpasszionátusabb vadászok egyike, önként ajánlkozott, hogy „Hubertus” vadászvacsoráink után kabaré-

előadásokat fog rendezni és az előadás után személyesen fog „kalapozni”, hogy az így tetszés szerint adandó összegeket a jövő vizslaverseny díjazásainak céljára felajánlhassa. Az első vacsora után 450 koronát kalapozott össze derék művész-vadászcimboránk, mely összeg a többi adománnyal és a tegnapi vizslaverseny tisztajövedelmével együtt átadatott a „Hubertus” magyar vadászok országos egyesülete érdemes pénztárosának kamatoztatás végett.

1918. október 10.

A „Hubertus” M. V. O. E. vadászbtenyésztési szakosztályán erősen folynak az előmunkálatok a tavaszi vizslaverseny szabályzatának kidolgozásán. Nagy lelkesedés az egész vonalon, különösen a temesvári vadászok körében, kik egymaguk nyolc vizslát jelentenek be előre az 1919. évi tavaszi vizslaversenyre és Sétaffy Gyula Pozsonyból tíz résztvevőt garantál. Az öröm szakörökben kimondhatatlan.

1918. október 31.

... Forradalom ... Katonák hazaözönlének ... Lövöldözések mindenfelé ... Részeg alakok fegyveresen ... Az emberrel leszedik a bundáját ...

1918. november 3.

Morvay Loránd, a kítűnő angol pointer-tenyésztő, sopánkodó levelét kapom Biharból, hogy a forradalmi éjszakán részeg „forradalmár”-ok agyonverték az ország legkiválóbb pointer-tenyészkanját, az Angliából importált *Champion „Forett Priam Dask”*-t. Sajnálkozom és kérdem magamban: miért ez? Mi ez? Virtus, gázság, ez is a forradalomhoz tartozik? ...

A magyar vadászat regenerálása.

— Írta: lovag Kerpely Béla. —

1918. tavaszán még tele voltak a főváros hűtőházaival vadhússal. Ma nincs egy fiavad sem a hűtőházakban elraktározva; a piacon, — ha néhanap akadt is egy kevés nyúl az idei szezon alatt, — mint raritás 100 koronába került darabja bőr, illetve gerezna nélkül, mert ennek az ára ma (szinte hihetetlen) 40–45 korona. Ez a szomorú jele annak, hogy nincsen vad Magyarországon, azon a Magyarországon, amelyet a külföld azelőtt vadeldorádónak hívott és ismert.

A Károlyi-féle forradalom megtette a hatását a vadászatban is. A hazaözönlő fegyveres katonák nekiestek 1918. őszén, akkor még gyönyörű vadállományunknak és pusztították azt — a szó legszorosabb értelmében — tüzzel és vassal. Ezen nem is lehet csodálkoznunk Búza Barna akkori földművelésügyi miniszter ismeretes kijelentése után, mikor azt mondta nekünk magyar vadászoknak, amidőn orvoslást kértünk az elharapódzott vadorzás ellen: „*Örüljenek az urak, hogy csak a vadjukat lövik, nem pedig az urakat!*”. Ilyen kijelentés után — felelős Miniszter Úr szájából — csodálkozhatunk-e azután, ha elkövetkezett március 21-ike?

De hagyjuk a rettenettel teli multat, mely bennünket egy éven át gyötört, mely rosszabb volt az ötéves háborúnál és gondoljunk most már a jövőre.

A vad olyan közkinccse volt a nemzetnek, melyből — most nem mint a legszebb sport beszélek róla — milliók táplálkoztak és amelyből milliókat vettünk be a külföldről export útján. A legolcsóbb és legtápdúsabb húsféleség volt a vadhús és emellett ha ma megvolna az a vadállományunk, amely még csak tavaly ősszel is megvolt, szerencsétlen valutánk javításához is nagyban hozzájárulhatott volna. Mindezeket most már késő keseregni, azért arról kell gondolkoznunk, miként javíthatjuk fel ismét kisvadas területeinket. Azért először a kisvadas területeket, mert ez könnyebben és hamarabb keresztülvihető, azután a mai Magyarország túlnyomó részben kisvadas területekből áll és különben is vadhúskontingensünk legnagyobb részét a nyúlhús tette ki.

1918. november 25.

Nap-nap után hozza a posta a szomorú leveleket címemre. Minden levél egyugyanazon témáról ír: rettenetes az, ami itt történik, a harcterről hazaözönlött fegyveres katonák nap-nap után hajtóvadászokat rendeznek a vadjainkra, folyton szól a puska, a Manlicher-golyós puska, úgy, hogy az ember ki se mer mozdulni a szobájából, mert a Manlicher-golyó nem ismer parodont és távolságot. Pozsony megyében báró Kuffner Rauléknál Diószegen körvadászalat akartak rendezni, de mire a kör fölállott, egy másik kör is közeledett, a Manlicheresek köre, úgy hogy a vadásztársaságnak vissza kellett vonulnia, ha csak szerencsétlenségnek nem akarta magát kitenni. Nyitra megyéből kétségbeesve írja Thúröczy Tibor Nyitra polgármestere, hogy egy őzünk, egy szarvasunk nem marad meg, a megvadult emberek ész nélkül pufogtatnak le mindent. Mikor gróf Eszterházy Károly, a cseklési hitbizomány ura látja, hogy a Manlicheres népséget meg nem lehet fékezni, egyezséget köt velük: nem bánja, a nyílt területen lehetnek ami jól esik, csak a párszázholdas, kökerítéses körülvevő vadaskertjét kimélik és oda be ne tegyék a lábukat. A díszes társaság állta is az alku. A vadaskertbe nem tette be a lábát, de midőn a nyílt területen már minden vadat kilődözött, egy éjjelen több helyütt kibontolták a kökerítés falát és a kiváló nemes vadat egy szál elpusztították... Uram, Isten, mivé lett a magyar?!...

1918. december eleje.

Storcz Mátyás, a derék, mindnyájunk által szeretett Mócz bácsi, a gödöllői Koronauradalom udvari fővadásza, könnyes

Az idén már elkéstünk, de 1921. tavaszán okvetlen meg kell tehát kezdeni a vadkitelepítést. Úgy az államnak, mint a vadász-egyesületeknek, valamint a tehetősebb magánosoknak meg kell tenniük mindent erre nézve. A praxis ugyanis beigazolta, hogy élővad kitelepítése által igenis a terület gyors benépesedését érhetjük el és kilőtt területeket ily módon gyorsan feljavíthatunk.

Vannak, akik ellenzik a kitelepítést, mondván, hogy kár a pénzt, a vad „kivándorol”, vagyis hogy a kitelepített vad el fog széledni, nem marad meg a területünkön. Ez a kifogás azonban nem állhat meg. Különösen most nem, amikor országos érdekről van szó: nemcsak magunknak telepítünk, de ha már valaki annyira egoista, hogy így gondolkodik ma is, ajánlatos, hogy álljon össze több szomszédos terület tulajdonosa és vigyék keresztül közösen a vadkitelepítést.

Különben sem állhat meg azonban ez a kifogás, ha összehasonlítást teszünk a tényleg elért eredmények és a csekélynek mondható veszteség között. Mert hiszen nem tagadható, minden kitelepítésnél számolnunk kell azzal, hogy néhány darab vadunk örökre el fog tűnni. Ennek oka azonban túlnyomóan nem a „kivándorlás”; más mindenféle körülmények közre játszhatnak. Így például: ragadozó vad prédája lesz a szokatlan környezetbe került, megriadt kisvad; nem megfelelő táplálkozási viszonyok; egyes szükséges elővigyázati szabályok figyelmen kívül hagyása a kibocsájtásnál és hasonlók. Egy példával is illusztrálhatom mindjárt az állításom helyes voltát. Egy felvidéki ismerősöm Észak-Csehországból 1909. januárjában nyulakat hozott telepítés céljából. 1912. évig a 40 drb kibocsájtott *füljelzett* nyulból 23 drb került területekre a saját területén és mindössze 7 drb a szomszéd területen, a szaporulat pedig várakozáson felüli volt. 1909-ben ugyanis a kérdéses területen 511 drb nyúl esett mindössze, az 1911. évi szezonban már 973 drb. Nos, bővebb kommentár itt felesleges!

Mint általában egy okszerűen vezetett gazdaságban mindenütt, úgy ez esetben is alapos megfontolás és szakszerű mérlegelés előzze meg az élővad kitelepítést. Csakis úgy kísérheti siker tevékenységünket, ha alaposan ismerjük a területet, ismerjük a kitelepítendő vad életszokásait és tisztában vagyunk a céllal, melyet el akarunk érni. Jelen esetben például nem akklimatizálási kísérletről van szó, nem idegen vadfajtákat aka-

szemmel magyarázza: gépfegyverekkel lötték a szarvast, őzt, disznót; kérem, nincs a világhíres gödöllői területen semmi, semmi vad már! Most már én mit kezdjek?...

És a kormány, a híres Károlyi-féle kormány a nemzeti közkinccse eme hihetetlenül barbár kipusztítása ellen a fülebotját sem moztatja... Nem tűrhetjük tovább! Összeállunk mi vadászok, memorandumot szerkesztünk, amelyben megmagyarázzuk Búza Barna akkori földművelésügyi miniszter úrnak, hogy hát kérem szeretettel, a vadászat már régen nemcsak nagyúri passzió, hanem egyik igen fontos népelelmezési faktor, mely különösen a mostani hűsínséges világban van hivatva a népet olcsó és tápdús húsféleséghez juttatni, de ha a vadorzás ellen semmi lépést nem tesznek, ha kiirtatják a vadunkat, ezt a nemzeti vagyont, vajjon a jövőben honnét fog vadhús a piacainkra kerülni? A holnapra nem gondolnak?

És erre vágta ki Búza miniszter úr azt a vadászkörökben szállóigévé vált hírhedt mondását: „Örüljenek az urak, hogy az emberek csak a vadjaikat lövik és nem az urakat!”...

A megbotránkozástól szólni sem tudtunk... Földművelésügyi miniszter, felelős állásban levő legfőbb tisztviselő úr mondhatilyet? Valami megremeg a szívünkben...

1919. január.

... Annyi eredményt mégis elért a memorandumunk, hogy a földművelésügyi minisztérium végre kiadott egy rendeletet a szabad vadászás ellen...

... Írott malaszt... Senki se hederít rá... A puskák tovább ropognak... Büntetés senkit sem ér... Ki pariroz a Károlyi-kormánynak?...

runk meghonosítani, hanem *kipusztított kisvadállományunk pótlása, tenyésztésének újra való megkezdése* a célunk oly egyedekkel, melyek másutt hasonló vagy éppen olyan életkörülmények között exisztáltak, mint aminőben szándékunk van őket betelepíteni az új honban.

És ez fontos! Figyelemmel legyünk elsősorban is arra, hogy a kitelepítendő vadfélések olyan országból vagy vidékről származzék, mely nagyjából megfelel a kérdéses terület klimatikus viszonyainak és a takarmányviszonyok is az új hazában hasonlóak, sőt lehetőleg jobbakké legyenek, mint a kitelepítendő vad származási helyén. Ha fordítva állana a dolog, akkor természetes, hogy illuzóriusá válhatik az egész akció sikere. Nem lehet tehát pl. hegyvidéki nyulakat, vagy erdélyi foglyokat hozatni az alföld kellős közepére és vice versa. Ez természetes és azért, ha az élővadkereskedelem gócpontjaiból (Wien, Prága, Ulm) rendelünk élő kisvadat kitelepítésre, a vadkereskedőtől írásbeli garanciát kell követelnünk, honnan és mely vidékről fogja a vadat szállítani, tudtára adva egyszersmind, hogy milyen vidéken óhajtjuk azokat kibocsájtani.

Az ellenőrzés nézőpontjából, de biológiai tudásunk gyarapítására is ajánlatos a kitelepítendő vad *jelzése*. Ezt a jelzést bízunk azonban mindenkor a szállítóra, illetve követeljük, hogy ő már a befogáskor jelölje meg a vadat. Akár a nyúl a füljelzést, akár a fogoly vagy fácán a lábgyűrűzést inkább fogja tűrni befogásakor és megszokja azok viselését az úton, mintha a kibocsájtáskor zavarnák szegénykéket ezzel a művelettel, mely utóbbi esetben nem is lenne csoda, ha a szokatlan jelzőbárcával a világ minden irányába szanaszét szaladna az amúgy is holtra ijedt vad, mikor a hosszú utazás után kieresztjük a keskeny ládából.

Aki vadat akar telepíteni, annak természetesen első feladata legyen töletelhetően gondoskodni arról, hogy a kibocsájtott vad közül mentől kevesebb pusztuljon vagy vesszen el. Évégből minden területtulajdonos vagy bérlő első kötelessége még a kitelepítés előtt csendet és rendet teremteni a revírjében. A kóbor kutyákat és macskákat irgalmatlanul ki kell pusztítani. Ez a két beste házi ragadozó a legnagyobb ellensége vadjainknak és kártékonyaságuk sokkalta veszedelmesebb még a rókaénál is. De azért pusztítani kell kívülök minden egyéb szörmés és szárnyas ragadozót. Itt különösen felhívom vadásztársaim figyelmét a róka

gerezna mai horribilisan magas árára. A róka vadászata tehát felette hasznos mindenképpen. Na, és *last not least* az elmúlt év legnagyobb ragadozójára, az emberre ügyeljünk a legjobban, — a vadorzóra. Reméljük, most már nincsen fegyverük, nincsen municiójuk, hiszen elszedték tőlük kétszer is (ezektől, azt mondjuk: hála a jó Istennek!), de arra ügyellessünk, nem raknak-e ki hurkot, csapdát s egyébmód nem zavarják, zaklatják-e a vadat.

A kitelepítésre szánt területrészeknél figyeljük meg a széljárást. A szélnek nagyon kitett, védtelen területek nem alkalmasak a kitelepítésre. Legmegfelelőbb helyek az olyanok, amelyek kis remizek, bokrok, fedezékek váltakoznak, védelmet nyújtva a megriadt vadnak. Ahol ilyen természetes fedezékek nem lennének, mesterségesen kell azokat előállítani. Ezek a fedezékek még a kibocsájtás előtt beszórandók a megfelelő takarmányféléssel. Nyúl kibocsájtásánál pl. legajánlatosabb takarmányrépát vagy csépeletlen zabkévét kitenni. A kibocsájtás ezek közt a fedezékek között történjék és a vad mihelyt felfedezte a fedezékben a takarmányt, ott meg is fog húzódni és legfeljebb estefelé tesz kísérletet széjjelézni a területen.

Ha hótakaró borítja a földeket, különös gond fordítandó a bőséges takarmányozásra, nemcsak a fedezéket nyújtó bokrokban, hanem kint a táblán is, a szabad területen. Ezt úgy érhetjük el, hogy a tábla több részén cöveket verünk a földbe, melyre szalmacsövát kötünk s azt ernyőszerűen széthúzzuk a cövek körül, mely ernyő alatt eltakarítjuk a havat és odaszórzuk a takarmányt. A nyulak egész biztosan felfogják keresni ezeket a mesterséges etetőket és lassanként otthonossá válnak a nekik megfelelő táblában.

A kitelepítendő nyulak nemi arányát illetően legmegfelelőbb az 1 : 3, vagyis három nőstény nyúlra egy bak.

A vadkibocsájtás legmegfelelőbb időpontja az általános vadászidény zárulása, tehát a tilalmi idő kezdete, mikor a kitelepítendő vad nincs többé zaklatásnak kitéve. Még tanácsosabb azonban már január második felében eszközölni a kitelepítést. A nyúl — ma különösen ennek a kitelepítésére gondoltam a cikkemben — ilyenkor, mikor már közeledik fajfentartási ösztöne, leghamarabb szokja meg az új hazát.

1919. február.

... Tilalmi idő (??) ... A fegyverropogás most sem szűnik ... Jusztl Csak azért is, mert ez a szabadsághoz tartozik? ...

1919. március 21.

... Elkövetkezett ... Búza miniszter úr előre beharangozta: most már az urakat lövik ... Kun Béla ... Pogány József ... Szamuelyék ...

1919. április eleje.

Kormányzótanácsi rendelet ... A politikailag nem megbízható egyének, tehát az úriemberek öt évi börtön és 50.000 korona pénzbüntetés terhe mellett tartoznak vadászfegyvereiket azonnal beszolgáltatni ... Sokan elássák szívükhöz nőtt becses fegyvereiket ... Mások nem merik ezt megreszkírozni és inkább a Dunába lökik a puskáikat éjnek idején, csak hogy a vörös rablók kezébe ne kerüljön ... Sokan meg viszik és fájó szívvel, könnyes szemmel beadják a fegyverüket ... Csak a fegyverbetételi bizottságnál tudják meg, hogy fegyverük örökre elveszett, mert semmiféle írást arról nem adtak, hogy ki hány vagy milyen fajta fegyvert adott át. Szegény, derék magyar vadászok maguk hordták értékes, kincseket érő fegyvereiket a közönséges rablóbanda magas színe elé. Azok arattak és röhögtek a markukba ...

1919. május.

Az összeharácsolt, sok százezer koronát kitevő remekművű vadászfegyvereket kiosztja Klein elvtárs, a vadászfegyverek

fő-fő biztosa (civilben aranyművesegéd) azoknak az elemeknek, akik szerinte politikailag megbízhatók, vagyis azoknak, akik 1918. október 31. előtt is valamely szakszervezet tagjai voltak már, nem újkeletű álkommunisták tehát. Öreg, régi elvtársak ... Megbízhatók ... Szép egy megbízható társaság!

1919. június.

... A „megbízható” elvtársak kapva-kapnak az ajándékfegyvereken. Legtöbbjük azt se tudja, mi fán terem a vad, vadászás, vadászfegyver ... Erzsébetfalván, Kispesten, Újpesten egész fegyverbőrzék alakulnak ... A burzsujok visszavásárolják a „megbízható” elvtársaktól fegyvereiket, jó borsos árban, kékpénzéért ...

1919. július.

A régi löversenyterén, szabad ég alatt, alakuló ülés: a „Magyarországi Proletár Vadász-Egyesület” alakul. Elnököl: Stern elvtárs, alelnököl: Klein elvtárs ... Klein elvtárs dühöng és azt mondja: a további fegyverkiosztást beszünteti, mert — azt mondja — itt „lumpenproletárok” vannak, akik a kapott fegyvert ismét eladják, pedig ő (már mint Klein elvtárs) mindig a szívére kötötte mindegyik elvtársának, mikor a fegyvert átadta neki, *hogy azután ne sajnáld és ha kell, nyomd bele a burzsujba is!* ... Ezen aztán összevesztek és a Proletár Vadász-Egyesület nem alakult meg ... Ezeket szavahihető tanútól tudom, aki ott volt és kész Klein elvtárs fenti kijelentéseit esküvel is igazolni, ha kell a törvény előtt.

Abudai hegyvidék gazdasági jelentőségéről.

A főváros élelmiszerszükségletének biztosítása, az ország-szerte uralkodó termelési és szállítási nehézségek közepette, ugyancsak sok fejtörést okoz a közéletmezés ügyeit intéző hatóságoknak. Az a sok mindenféle rendelet és szabályzat, amely e téren napvilágot látott, csak azt tanúsítja, hogy az illetékes körök e súlyos problema megoldására nagy apparátussal igyekeznek, de viszont az élelmiszerek árainak napról-napra észlelhető rohamos emelkedése, még inkább azonban a legfontosabb élelmicikkek, a tej, zöldség, főzelék, gyümölcs, tojás, liszt, zsír, hús, stb. mindinkább érezhető hiánya és az éhezők számának ijesztő gyarapodása bizonyítja, hogy hatósági intézkedések útján a kétségbeesetten szomorú helyzetet gyökeresen segíteni nem lehet.

Jól tudjuk, hogy az élelmezési bajok főokát, a termelés elégtelensége képezi és így jobban szolgáljuk a közérdeket, ha a hatóság ténykedésének kritizálása helyett a termelés fejlesztésének lehetőségével foglalkozunk. Ez a szándék vezet bennünket, amikor a *budai hegyvidék gazdasági jelentőségére* hívjuk fel a figyelmet.

A budai hegyvidék elnevezés alatt a kelenföldi Őrmezőtől Sasad, Sashegy, Orbán- és Mártonhegy, Németvölgy, Farkasrét, Istenhegy, Svábhegy, Zugliget, Hűvösvölgy, Vérhalom, Zöldmál, Szépvölgy, Pálvölgy, Mátyás-, Remete-, Vihar-, Tábor-, Testvérhegy, Törökkő, Aranyhegy, Kaszás. stb. elnevezés alatt az óbudai határszélhig terjedő, Budapest I., II. és III. közigazgatási kerületeihez tartozó és a kataszteri felmérés szerint

az I. kerületre eső részében	10.114.450
a II. " " "	1.620.471
a III. " " "	6.363.720
összesen tehát	18.098.641

kataszteri holdnyi területet értjük.

Bizonyára igen sokan vannak a budapesti benszülöttek között, akik Budapest főváros e részét még hírből sem ismerik és még kevésbé tudják, hogy az a latifundiumszámba menő terület alig néhány évtizeddel ezelőtt még a legintenzívebb gazdasági művelés alatt állott. Itt volt hajdan Budapest éléskamrája, innen hordták be a városba a kitünő tejet, vaját, túrót, tojást, baromfit, a legízletesebb gyümölcsöt, a sok főzelékféléit, innen származott az a pompás budai bor, melynek ma már csak a nevét ismerjük, a

kiváló budai csemegeeszőlő, no meg a finom hársmez, melyet nagyanyaink orvosságnak használtak. Ha más nagyváros közvetlen közelében terülne el az a gyönyörű Isten áldott vidék, már világra szóló híre volna annak a tökéletes berendezésnek, amely a kiesfekvésű hely gazdasági kihasználását szolgálja és így a szépet a haszonnal egyesíti.

Mi az oka annak, hogy a budai hegyvidék termékeny lankás völgyei, a hajdanta virágzó telepek évtizedek óta kihasználatlanul maradtak? Akármilyen furcsán hangzik is, de megfelel a tényeknek, hogy a budai hegyvidék gazdasági közlekedési eszközök tökéletesebbé válásán pusztultak el: amint ugyanis a vasúthálózat kiépülésével szélesbedett az a terület, amelyről az olcsóbb termelési tényezők folytán jutányosabb áron voltak az élelmicikkek szállíthatók és a hírneves budai szőlőket a múlt század nyolcvanas éveiben kikezdte és rohamosan el is pusztította a philoxera, már nem fizetődött ki a budai hegyek gazdasági művelése és mindinkább kitolódott az a terület, amely Budapest közéletmezésére figyelembe kerülhetett és így természetesen elvándoroltak tőlünk a régi majorosgazdák, a budai kertészek, a milimárik, az a budai nyárspolgár pedig, akinek a kertészkedés, állattartás és méhészkedés képezte főgyönyörűségét, a tulságosan józan, gyakorlatias irány térhódítása folytán, már a múlt kivesző faunájához tartozik.

Most, hogy gyászos végzetünk megfosztott bennünket hazánk legtermékenyebb részeitől és külföldre vált annak a vidéknek egy jó része, amely a főváros lakosságát táplálta, nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy Budapest élelmezésének régóta elhanyagolt forrása a budai hegyvidéken fakad, ki kell használnunk ezt, új életre kell keltenünk, amit a természet jósága rendelt számunkra.

A termelőmunkát e vidék szép csendesen már meg is kezdte. Most egy éve a „*Budai Hegyvidéki Gazdasági Egyesület*” néven alakult szervezetbe tömörültek az ottani telektulajdonosok, hogy közös céljaikat az egyesülés erejével sikeresebben érhesék el. Minthogy a kitűzött cél Budapest élelmezése szempontjából közérdeket képez, szükségét látjuk annak, hogy behatóan foglalkozunk e kérdéssel, mi az, amit e hegyvidék az állattenyésztés, a kertészet és méhészet terén elérhet és mily útonmódon volnának az egyes termelési irányok legcélszerűbben követendőek?

1919. augusztus.

... Nagy fellélegzés ... A vörös lidérc leszállott szegény meggyötört ország melléről ... Újabb veszedelem ... Oláh megszállás ... Oláhok is elrendelik vadászfegyverek beszoállítását ... Magyar vadászok most már okosabbak, tanultak a multakon, csak kevesen adják be oláh parancsra vadászfegyvereiket, azután meg az oláh „urakkal” lehetett beszélni. Így is elvittek vagy három waggon vadászfegyvert, ők, az imádásra méltó kultúr-nép ...

1919. szeptember—október.

... Vadászni nem lehet oláh megszállás miatt, csak a Dunántúl, ahová az oláh már nem mert „megszállni” menni, mert Siófoknál ott őrködött Horthy Miklós egyre növekvő nagyszerű magyar hadserege, akinek pusztá említésétől is libabőrös lett a had háta.

1919. november.

Na végre! ... Kitakarodik a Duna—Tisza közéről is az oláh ... Vadászni? Most már lehetne, de jaj, nagyon kevés azoknak a boldogoknak a száma, akiknek maradt vadászfegyverük ... A „Hubertus” Magyar Vadászok Országos Egyesülete memorandumot nyújt be a Belügyminiszterhez a vadászfegyverek visszaszerzésének lehetőségét illetően ... Ankét a belügyminisztériumban. Karafiáth Jenő dr. belügyi államtitkár maga is passzionátus vadászember, nagy megértéssel viseltetik a vadászok országos baja iránt és kinevez egy tejhatalmú bizottságot, melynek az elkobzott vadászfegyverek visszaszerzése a feladata.

Főcélja ennek a bizottságnak az államrendőrséggel karöltve megállapítani azt, hogy kik azok a tanácsköztársasági népbiztosok előtt „megbízható” egyének, akik a tőlünk elrablott vadászfegyvereket ajándékba kapták. Minden fegyvert agnoszkálni fogunk és csak az kaphat a jövőben vadászfegyvert, csak az kaphat a fegyverkereskedésekben patront, csak az bérelhet területet, akinek a fenti bizottság által kiállított fegyverviselési engedélye van. De fegyvert eladni is csak az adhat el, akinek fegyverviselési engedélye van. Akinek tehát olyan fegyvert kínálnak vételre, amelyikről nincsen fegyverviselési engedély, meg ne vegye azt, mert országosság vétségébe keveredhetik, amennyiben az ilyen fegyver minden bizonnyal jogtalanul jutott az illető tulajdonába. A jobbérzésű volt prolik egyébként már szép számú vadászfegyvert hoztak el önként a bizottsághoz és átadták azokat az első felszólításra. Ennek a bizottságnak elnöke dr. *Pilaszanovich* Antal belügyminiszteri osztálytanácsos, a „Hubertus” M. V. O. E. alelnöke, titkára b. Nagy László, a „Hubertus” titkára. Nagy munka vár rájuk, fontos munka, hazafias munka! Nagy hálával tekint munkájuk elé minden magyar vadász, mert vadászfegyver nélkül nincs vadászat, új fegyvert pedig ki tudja mikor fogunk tudni a külföldről beszerezni? ... Már pedig a magyar vadász nem csügged! Itt ebben az országban pár év múlva megint vadeldorádónak kell lennie és lesz is ... Én is fogadást kötöttem egy vadászbarátommal öt üveg pezsgőbe, hogy 1921. tavaszán megrendezem azt a tavaszi vízslaverseny, amelyet 1918. október 31. miatt nem tarthattunk meg azóta ...

Az állattenyésztés tárgyalásával kezdjük a budai hegyvidék gazdasági jelentőségének méltatását, mert tény az, hogy e vidék fekvésénél, éghajlatánál és természeti sajátosságánál fogva az állattenyésztésre, főképp tehenészetek létesítésére és a sertés-tenyésztésre kiválóan alkalmas.

A gyakorlati állattenyésztés első és főfeltétele, a megfelelő takarmányozás könnyű lehetősége e vidék legnagyobb részében adva van. Ha bebarangoljuk a budai hegyeket, tekintetünk még a rekkenő nyári hőségben is friss zöld színben pompázó virágos rétekre, a legszebb kaszálókra esik, egyes vadregényes, lejtősebb helyeken pedig a híres svájci legelőkre emlékeztető legelők találhatók. Aligha tévedünk, ha a budai hegyvidék elsőrendű kaszálóknak tekinthető rétterületét 2000 kat. hold legelőnek használható területét 1000 „ „ mesterséges takarmánytermelésre alkalmas területét 500 „ „ szántóföldjét 2000 „ „ erdős legelő és legeltetésre használható soványabb területét 2000 „ „

tehát az állattartásra alkalmas részét összesen 7500 kat. holdra becsüljük, míg gyümölcsös-, szőlő-, konyha- és díszkertekre 1000 katasztrális holdat számítunk, úgy, hogy utakra, beépített területekre, udvarokra és egyéb nem művelhető helyekre az egész 18.099 kat. holdnyi területből mintegy 10.000 kat. hold marad.

E hozzávetőleges számítás alapulvételével és figyelemmel arra, hogy Budapest lakosságát nélkülözéseiben a tejhiány érinti a legsúlyosabban, azt hisszük, hogy a budai hegyvidék Budapest közlekedési ügyét leghathatósabban a már meglévő tehenészetek okszerű fejlesztésével és új tehenészetek felállításával szolgálhatná.

A jelenlegi tehénállományról pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre, de — a gazdasági egyesülettől nyert információk szerint — a román invázió előtt körülbelül 350 tehen állott a budai hegyvidék területén. Ez a szám újabban jelentékenyen redukálódott. A románok a takarmánykészletek nagy részét elhordták és az ennek folytán beállott takarmányhiány miatt igen sok tehéntartó kénytelen volt állatait túladni, másrészt pedig a tehenekért újabban kínált fantasztikus árak is több gazdát indítottak arra, hogy teheneit áruba bocsássa. Kétszáz darabra tehető azonban még mindig a budai oldalon tartott tehenek száma. Ez az állomány a kaszálók- és legelőkre, valamint az istállók befogadási képességére való tekintettel 1000 darabra volna emelhető, amely állomány a rendkívül kedvező helyi viszonyok mellett — évi átlagban — napi 6000—7000 liter tejhozamot szolgáltathatna. Budapest ellátása szempontjából ez az átlag napi 6000—7000 liter, vagyis évente 2—2½ millió liter legjobb minőségű tej kiváló fontossággal bírna.

Ezzel eljutottunk a tehenanyag beszerzésének és a fajta-kiválasztás kérdéséhez.

Személyes megfigyeléseink szerint az ittlévő tehenek — úgy, mint a környékbeli falvakban — igen vegyesfajtájúak. Láttunk borzderest, hollandi jellegű, berni és simenthali keresztezéseket. A tehenek túlnyomó többsége az úgynevezett bonyhádi tájfajta-hoz tartozik és e vidék jellegének — nézetünk szerint — ez a fajta felelne meg leginkább.

A tehenanyag beszerzésénél a jelenlegi viszonyok között természetesen nem igen lehet szó arról, hogy egyelőre egységes fajta honosodjék meg e területen, hiszen ma a válogatásra nincs alkalom és csak az esetben lehetne egy bizonyos tenyésztési irány megbonosítására gondolnunk, ha a lefejt tehenészet helyett a tenyésztést sikerülne az állattartókkal megkedveltetnünk. Ez nem volna oly nehéz, mint aminőnek első pillantásra látszik. A már meglévő egyedek között van akárhány igazán kiváló példány, amelynek nemcsak külseje, hanem tejelőképessége is a legmagasabb igényeknek megfelel. A Zugliget és a Farkasrét egyes telepein rendszeresen vezetett feljegyzésekből látjuk, hogy a

tejelőállatok között több egyed évi 7 literes átlagot és 35—42% zsírtartalmú tejet szolgáltatott. Az ilyen tehenektől természetesen nem szívesen válik meg gazdájuk, ha tehát kellő gondoskodás történik a megfelelő apaállatokról és a növedék felnevelésének elősegítésével, remélhetjük, hogy az ily kiváló egyedek továbbtenyészíthetők és a vidék részére megtarthatók lesznek. A „Budai Hegyvidéki Gazdasági Egyesület” működése ez irányban teljes elismerésre méltó. Ez a fiatal, alig egy esztendeje alakult egyesület a földművelésügyi kormány támogatásával már nem egy elsőrendű tehenet szerzett be tagjai részére és gondoskodott is a kellő számú apaállatokról. Legújabbán a pestvármegyei gazdasági egyesület útján, *Pajzs Gyula* rácalmási tehenészetéből két fiatal simenthali bikát szerzett be, amelyek kitűnő származásuk alapján remélni engedik, hogy a budai hegyvidéken elsőrendű tenyészeredményeket fognak produkálni. *Heidekker* gazdasági felügyelő igazi szakértelméről tett tanúságot, amikor a helyi viszonyok mérlegelésével ezeket a nemes apaállatokat szemelte ki a budaiaknak, akik ma talán még nem is tudják, milyen kiváló tenyészanyaggal bírnak e mintaszerű bikákban. Hogy lelkesedésünk teljesen indokolt, arról minden szakértő meggyőződhetik. A Zugligetben, Janka-út 4. szám alatti telepen áll a „Pajtás” nevű két éves, zsemlyetarka, tisztavérű simenthali bika, ennél külön apaállattal az országban alig dicsekedhetik még egy állattenyésztő vidék. (Reméljük, hogy legközelebb képben fogjuk olvasóinknak bemutatni. A szerk.)

Az okszerű állattenyésztés minden szükséges előfeltétele a kiválóan jó takarmányozás lehetősége, egészséges fekvésű, elsőrendű legelőterületek, az állatok csontozatának fejlődésére nézve igen előnyös, mérsékelt lejtviszonyú dombvidék, kifogástalan víz, megfelelő istállók, a jó tenyészanyag beszerzéséhez szükséges anyagi erő és a kellő intelligencia e vidéken adva lévén, kétségtelen, hogy itt a tehenészetek meghonosodása esetére csakhamar kitűnő tejelőképességű, elsőrendű tejt szolgáltató és külsőleg is a legmagasabb igényeknek megfelelő tájfajta keletkezhetnék. A *Budai Hegyvidéki Gazdasági Egyesület* úgy látzik erre törekszik, amit nemcsak az apaállatok gondos megválasztásával, hanem a tehéntartók céltudatos vezetésével és a tenyésztés megkönnyítésével is kifejezésre juttat. Talán nem végzünk felesleges munkát, ha röviden ismertetjük azokat az eszközöket, amelyekkel a tehéntartókra a cél elérése érdekében hatni igyekszik az egyesület. Ezek a következők:

1. Gondos szakértői vizsgálat alapján összeírtnak azok az állatok, amelyek testalkatuk és külsejük, valamint egészségi állapotuk és ismert egyéni tulajdonságaik alapján a továbbtenyésztésre alkalmasaknak találtattak. (Az egyéni sajátságok közül főképp a tejhozam mennyisége és a tej minősége jön tekintetbe és e sajátosság kitüntetése céljából úgy a napi tejhozamok és a tej zsírtartalmának aránya, mint a takarmányozási viszonyok rendszeres feljegyzések alapján, koronkénti ellenőrzés mellett állapíttatnak meg.) Az ekként továbbtenyésztésre alkalmasoknak talált egyedek az egyesületi törzskönyvbe bevezetnek.

Minden törzskönyvezett állat anyakönyvi lapján a következő feljegyzések vannak:

- a) a tulajdonos neve és a tulajdonos személyében történt minden változás;
- b) az állat kora, fajtája, a származás megjelölése, a beszerzés helye és ideje, valamint az állat pontos leírása és a reá vonatkozó egyedi megjelölése, kiváltképpen az ismert tejhozama és tejének átlagos zsírtartalma.
- c) a fedeztetés napja, a fedező apaállat neve, az ivadék születésének napja és a borjak közelebbi leírása;
- d) a törzskönyvezett állat elhullásának oka.

2. Hogy a tehéntartók lehető jóminőségű tenyészanyaghoz juthassanak, az egyesület tőle telhetőleg gondoskodik tagjai részére tehenek beszerzéséről, a kicserélendő anyag kicserélé-

séről vagy értékesítéséről és a növendék állatoknak a tenyésztési körzet számára való biztosításáról, különösen pedig arról, hogy a legmegfelelőbb apaállatok álljanak e vidék rendelkezésére.

3. Az egyesület gondoskodik az állandó állategészségügyi ellenőrzésről és a tenyésztők kioktatásáról;

4. koronként díjazással egybekötött tenyészállatkiállításokat rendez;

5. a tehéntartóknak úgy a szálas, mint az erőtakarmány, só, istállóvilágítás, vetőmag, gazdasági gépek stb. szükségleti cikkek beszerzésénél segédkezet nyújt;

6. az állattartók egymásközi érintkezését s a tejhozam lehető legelőnyösebb értékesítését elősegíti;

7. a hatóságokkal való érintkezést és a hatósági intézkedések foganatosítását közvetíti;

8. tagjai részére alkalmas személyzetről (tehenes, fejő, pástor, majoros) gondoskodik.

9. A tenyészetek létesítésére és a tenyésztésre hirdapok, szakfolyóiratok, előadások és más alkalmas módon propagandát fejt ki.

Ha ezek után a tejtermelés és állattenyésztés anyagi oldalait is mérlegelés tárgyává tesszük, mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a jelenlegi maximális tejárak mellett a budai hegyvidéken tehenészték és állattenyésztés fejlesztése, de még az eddigiek fentartása sem volna remélhető, mert a Budapestre beszállított tej maximális ára (jelenleg literenként 4 K 20 fill.) mellett a tejtermelés igen tetemes ráfizetéssel járna. Nem kívánunk ez alkalommal a tejárak maximálásánál követett hibákkal foglalkozni, mert határozott meggyőződésünk az, hogy a tejárak az eddigi módon és mértékben való megszabása fenn nem tartható és bízunk benne, hogy az egész rendszer, amely kényszerárakat teremtett, de olyképp, hogy a forgalmat egyenesen a zúgkereskedelem ölébe erőszakolja, már a közel jövőben végleg megszűnik és újból szabaddá lesz a forgalom, hogy a kereslet és kínálat egymáshoz való viszonyának természetes ármegállapító hatása juthasson érvényre. Ez esetben a tej értékesítése, ha nem fog nagy haszonnal kecsegtetni, de mégis fedezni fogja a tehéntartás költségeit.

Sokan nem is haszon kedvéért, de saját és hozzátartozóik élmezésének feljavítása érdekében fognak tehenet tartani és ez lehetővé is fog válni, mert a forgalom szabaddá tételével nem lesz szükség a tejgyrendszerre sem. Ezen kialakulás mellett megfogják valósíthatni szándékaikat azok is, akik már a múltban szerettek volna a budai hegyvidéken való eltartásra egyes gazdáknál teheneket beállítani és ezt csak azért nem teheték, mert a tejügyet intéző közegek bölcsessége megteremtette a rendeletet, mely szerint akárhány tehén is áll egy-egy gazdaságban, legfeljebb csak két liter tejet tarthat meg a telep és az ezen felüli tejhozamot köteles a jelentékeny ráfizetést jelentő áron a közfogyasztás ellátására a nyereszkesedésre alakult két nagy vállalathoz, a központi tejcsernekhez és a budapesti általános tejcsernek részvénytársasághoz beszállítani. Ha módot nyújtunk arra, hogy a vagyonos pesti lakók a budai hegyvidéken saját teheneket tarthassák, ezzel nemcsak a tejellátást javítjuk meg, de nagyon megkönnyítjük a legjobb minőségű tenyészanyag beszerzését is. A közlelmzési miniszterium jelenlegi vezetőinek személyében meg van a szakértelem és a tapasztalat arra, hogy ennek a kérdésnek a tenyésztő és fagyasztó kölcsönös érdekében sikeres megoldását biztosítsa és hihetőleg már a közel jövőben meg fog történni ez irányban is az érdekeltek körében már oly rég várt intézkedés.

A tenyésztés anyagi eredményét előnyösen befolyásolja különben az is, hogy kiváló minőségű tenyészanyag mindenkor magas áron és könnyen értékesíthető. Tenyésztőink csakhamar rájönnek majd, hogy az elsőrendű állat tartása is annyiba kerül, mint a silányé és ha a beszerzésnél némi többletkiadás merül fel, az elsőrendű állat tartása aránylag sokkal nagyobb hasznot

biztosít, mint a gyenge minőségűé, tehát saját jól felfogott érdekében áll a legjobb tenyészanyagot beszerezni és tovább tenyészteni.

A budai hegyvidék előreláthatólag magas színvonalra fejlődő tehenésztete nemcsak a főváros tejellátása, de a jó példa hatásával a környékbeli községek tejtermelésének és állattenyésztésének feljavítása szempontjából is fontossággal bír. Meg vagyunk győződve, hogy a budai hegyvidék tehenésztetei és tenyésztési törekvései az illetékes közhatóságok, elsősorban a földművelésügyi és közlelmzési miniszteriumok, de a főváros részéről is megfelelő támogatást fog találni. A földművelésügyi kormány jóakaratóu méltánylását és segítségét már eddig is tapasztalhatták a hegyvidékiek, különösen az állatok beszerzésénél és a vetőmag kiutalásánál és ha a főváros eddig nem járult hozzá e vidék állattenyésztésének fejlesztéséhez, úgy ez csak főképp a szakismeret hiányára vezethető vissza.

A magyar ebtenyésztés jövője.

A magyar nemtörődömség bármennyire átkos tulajdonsága fajunknak, nem lehet a jövő nemzeti kialakulásunk alapköve.

Szakítanunk kell a mult maradias eszméivel s arra kell törekednünk, hogy a kultur nemzetek között, mint a kulturára leghivatottabbak kiküzdjük részünkre azt a méltó helyet, amelyet valóban megérdemlünk. Előlről kell kezdeni a munkát, amit a vétkes mult elhanyagolt, azt kettőzött erővel helyre kell pótolni.

Az ebtenyésztést propagáló egyesületünk volt a multban egy néhány, de sajnos a magyar átkos nemtörődömség folytán, nem ért el oly eredményeket, amelyek elvárhatók lettek volna a lelkes, de sajnos kis számból álló ebtenyésztő gárda igen lelkes munkássága folytán. Tanácskoztak, üléseztek, kiállításokat rendeztek, törzskönyvet vezettek, csak avval az eggyel nem törődtek, hogy teremtsünk hazánkban elegendő számban fajtatiztaságukban a törzskönyvezésre méltó ebeket. Mert addig hazánkban igazán ebtenyésztésről nem beszélhetünk, míg a közkézen nem lesz elegendő oly ebanyag, amelynek fajtatiztaságát valamely ebtörzskönyv nem igazolja. Először tenyésztőnk kell fajtatizta ebeket és csak akkor beszélhetünk a hazai ebtenyésztés felvirágoztatásának kezdetéről. Ebtenyésztésünk ázsiai elhanyagoltságában mindenesetre a nagy Hamvay, Fónagy, később Graf, Bochutinszky, Mattanovich, Morvay, Mráz, Görgey, Fényes, Cseh, Ilosvai, Posch és a többiek tenyészetei mindenesetre az igazi ebtenyésztés nyugati kulturáját képviselték, de semmiesetre sem szolgáltattak oly mennyiségben fajtatizta ebanyagot, amellyel elérhető lett volna az igazi magyar ebtenyésztés tökéletes átalakítása.

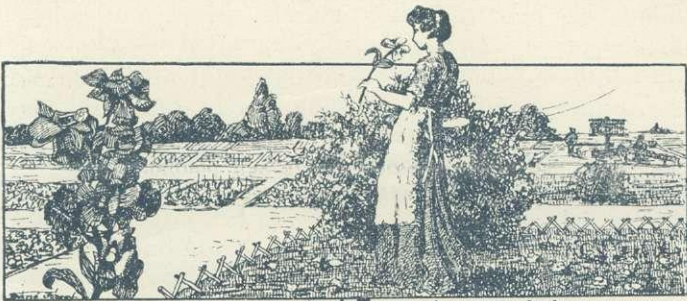
Kettőzött erővel kell hozzáfogni most már a köznek, hogy helyreépítse az elmulasztottakat. Félretéve minden egyéni érdekét, minden igazi magyar ebtenyésztőnek szemei előtt csak az a cél lebegjen, hogy Magyarország minden ebtulajdonosának birtokában a közel jövőben ismert leszármazású fajtatizta eb legyen, Tömeges tenyésztésre az egyén a mai áldatlan élelmiszterhiányos napokon alig vállalkozhatik, miért is ezt az akciót oly intézményekre kell bízni, amelyek elég biztosítékot nyújtanak az ebtenyésztés ily irányú fejlesztésénél. De sajnosan mit tapasztalunk lapunk I. és II. számában megjelent felhívásunkra: mind ezideig alig akadt jelentkező a magyar ebtenyésztő gárdából, akik hajlandók lennének a köztenyésztés céljából néhány tenyész-

tésre alkalmas nőtényebet az állatkert kennele részére átadni. E sorok írójának néhány személyes ismerőse ígéretét adta, hogy rendelkezésre bocsájít ugyan a jövőendő alomból, amelyre azonban sajnos, éppen az áldatlan állapotok miatt alig számíthatunk. Így például *Huszár Károly* elsőrangú és kiállításunkon is díjat nyert rövidszőrű német vizsla nőténye után származó alomból az állatkert részére két nőtény kutyát ajánlott fel. Köszönet a jóakarattért, de mindeztideig nem talált az önzetlenül gondolkodó ebtenyésztő Budapesten oly rövidszőrű németvizsla hímét, amelylyel befedezhette volna Flóráját. Van ugyan egy-két pedigrés elsőrangú rövidszőrű németvizsla e nagy világvárosban, de azok tulajdonosai oly árban és oly feltételek mellett szabják meg a továbbtenyésztés feltételeit, hogy a lelelkesebb és egyúttal legönzetenesebbül gondolkodó ebtenyésztő kedvét is elveszik.

Bármennyire nehéz munkába fogott az állatkert igazgató-sága, mégis eltökélt szándéka mellett megmarad, mert ezentúl csakis telivérttenyésztésű és pedigrees ebeket fog bemutatni a látogató közönségnek és amidőn kutyatenyésztésének felfrissítését elhatározta, még egyszer felhívja az ebtenyésztők figyelmét arra, hogy elsőrangú törzskönyvezett anyagukból adományozzanak a fővárosunk állatkertje részére egy-egy nőtényebet továbbtenyésztésre.

Ezzel nem ártanak a kisebb tenyésztőknek, hanem igazán hazafias cselekedetükkel sokat szenvedett Magyarországnak ebtenyésztését egy lépéssel elősegítik. Várjuk a nemes felhívás követőit.

R. E.

ÖRKERTÉS SZET DOBO

A Champignongomba (tömött csiperke-gomba) termelése.

A Champignongomba tenyésztésével különösen a franciák foglalkoznak, de utóbbi időben hazánkban is tért hódított magának. Nem lesz érdektelen a Champignon tenyésztésének gyakorlatias ismeretése. Igen fontos elsősorban a trágya előkészítése. A munka megkezdése előtt a trágyából minden idegen anyagot (pl. szénacsomó, seprődarab, papír, rongy, fadarab, szálas takarmányrészek) gondosan ki kell szedni.

A trágyát körülbelül 50 cm. magasságban, 150 cm. szélességben lerakjuk és így folyton gyűjtjük mindaddig, amíg a szükséges mennyiség együtt nincs.

A trágya gyűjtése 10—12 napig is eltarthat, ezalatt az idő alatt a megázástól óvni kell. Szorosan letakarni nem szabad, mert szükséges, hogy a levegő átjárja. A szükséghez képest ponyvából vagy deszkából sátorszerű tetőt húzatunk fölötte.

Most kezdjük tulajdonképpen a trágyát egy halomra rakni (mert eddig csak gyűjtöttük) és pedig 1 méter 30 cm. széles és 1 méter magasban.

A villával felvett trágyát jól fel kell rázni, 30—40 cm. magasságig megrakni, utána megpermetezni a már előre elkészített löistállóból gyűjtött trágyalével, utána

ismét egy rétegben trágyát rakni és gypszporral vékonyan behinteni. Így lesz rétegenként lerakva az e célra összegyűjtött trágya mind azután erősen leverte, illetve lesujkolva.

Az így elkészült trágyatömeget 4—5 napig érintetlenül hagyjuk, hogy az jól átmelegedhessék és azalatt megérjen, 4—5 naponként ismét felrázzuk villával s átrakjuk az egészet. Ezt a műveletet háromszor megismételjük (természetesen a trágya gyűjtése nem jön számításba).

Figyelemmel kell lennünk arra is, hogy ha a trágya nagyon szalmás és ha az úgynevezett fehér összegés látható közte, akkor a trágyalével nem szabad nagyon takarékoskodnunk. Az utolsó átrakásnál a trágya csokoládéhoz hasonló színt kap és édeskés szagot terjeszt. Ha netalán még istállószaga volna, úgy az egészet még egyszer át kell forgatnunk.

A már így elkészített trágyából most gyúrjunk össze egy lapdára való mennyiséget és azt erősen összeszorítjuk, ha nem csepeg belőle folyadék és összeáll, annak a jele, hogy a gombatrágya helyesen készült el. Az így preparált trágya tehát kész az elhelyezésre. Az egész munkát 21—24 napig tart.

A Champignon-kultúrához szükséges helyiség talajvizmentes, a szeszélyes időjárástól védett, illetve fedett hely legyen. Megjegyzendő, hogy a forró nyári hónapokban, így június és július hónapokban csak földalatti pincékben lehet gombát termelni eredménnyel, mert a nagy melegben alighogy mutatkozik a gomba, máris megférgesedik.

A gombatermelésre alkalmas helyet alaposan ki kell szellőztetni, kénnel kifüstölni és hígított mészoldattal öntözni a föld felületét, a falakat pedig ajánlatos kimeszselni, hogy teljesen mentes legyen minden elősditől.

Ha a helyiség így el van készítve, meg lehet kezdeni a gombaágyak kitűzését, melynek szélessége 50—55 cm., magassága 35—40 cm. Az utak egyes ágyak között 30—35 cm. szélesek. Ajánlatos zsinórt húzni, hogy az ágyak egyforma szélességben és az utak egyenletesen haladjanak, mert a későbbi kezelésnél és tisztántartásnál ez igen fontos.

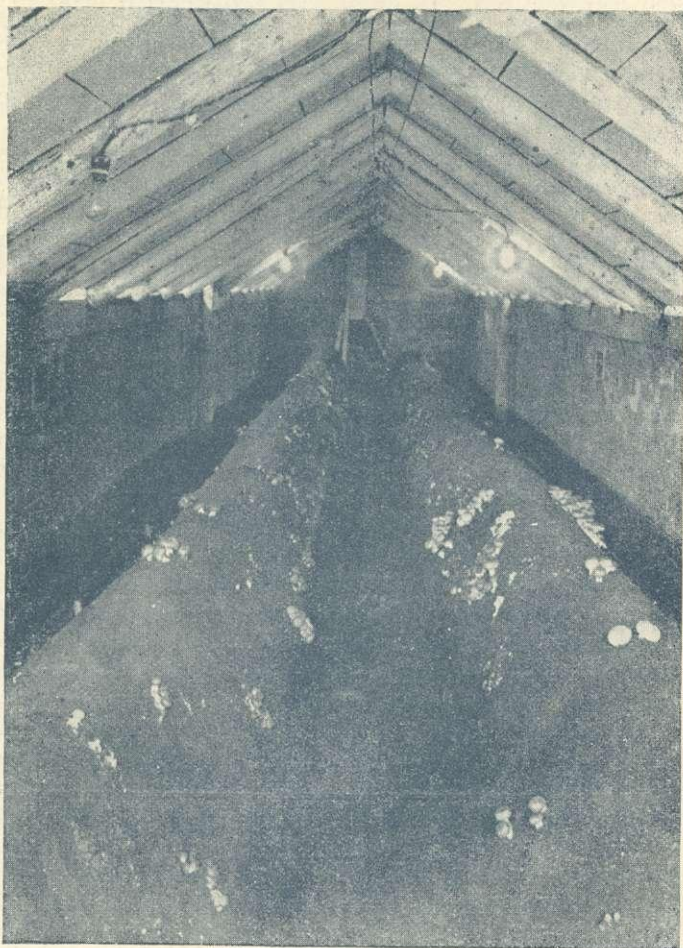
Ha lerakásra elkészült a trágya, hőmérséklete 60° Celsiusra leszállt, úgy gyorsan be kell hordani, egy halomra önteni s megkezdhetjük a berakást, melynek gyorsan kell történnie, hogy a trágya ki ne hűljön. Kisebb ágyakat kézzel készítjük el, nagyobb ágyakat villával lehet lerakni, utána egy keveset simítódeszkával levern, simítani tanácsos.

A trágyát 20 cm. rétegben rakjuk le, míg a 35—40 cm.-t meghaladja, alaposan összenyomjuk. A felső karimáját ledomborítjuk. Főképpen arra kell ügyelnünk, hogy a trágyából ki legyen szorítva a levegő, hogy rés, hézag ne legyen az ágyak oldalán.

Ha az ágyak mind elkészültek, a helyiséget alaposan ki kell takarítani, keveset szellőztetni, de nagyon vigyázni, hogy keresztthuzat ne érje. Így hagyjuk érintetlenül 14 napig. Ezen idő alatt az ágyakon kékesfehér bevonat jelentkezik (salétrombevonat), majd helyenként trágyagomba (*Agarius comatis*) fejlődik, mind a két jelenség igen jó, mert azt jelzi, hogy a trágyát előzetesen gondosan és szakszerűen kezelték.

Gyakran megtörténik, hogy a hőmérséklet felszökik 45—50° Celsiusra, az utóbbi esetben addig kell várunk, míg leszáll a hőmérséklet 24° C-ra, akkor meg lehet kezdeni a gombacsira lerakását (tűzdelését).

Az elhelyezés előtt a gombacsira fel lesz darabolva 3 ujjnyi szeletekre és a szükséges mennyiségű csirát reá rakjuk az elkészített ágyakra 24 órára elő-csiráztatás végett. A Champignon-csira tulajdonképpen

Gombatermelés az állatkertben.

a gomba micéliumától keresztül-kasul hálózott trágya. A nagykereskedők az előbb említett csirát laza állapotban vagy téglává préselten árusítják.

A gombacsira letüzdeléséhez egy kézi villát használunk, az itt előírt ágyakba 5 sort tüzdélünk, 2—2 sort az ágy oldalába és 1 sort a tetejébe. A tüzdélés igen egyszerűen történik: veszünk egy kézi villát 2—3 ágút s ezt beszúrjuk az elkészített ágyba, úgy hogy felemeljük vele a trágyát s az így létrejött lyukba a csirát betoljuk, majd a lyuk széleit, amelybe a csirát elhelyeztük, köröskörül lenyomkodjuk.

Figyelemmel kell arra lennünk, hogy a betüzdelt csira az ágyak oldalain kevésbé kiálljon, mert ha nagyon mélyen tesszük a trágyába, megtörténhetik, hogy a csira bentfullad.

A helyiséget a csira betüzdélése után újból jól kitakarítjuk s így hagyjuk 14 napig, időnként azonban a helyiséget egy keveset szellőztetni tanácsos.

2—3 hét elteltével a csira begyökeresedik és az ágyakon helyenként szürkés-fehér színű tollpehelyszerű bevonat keletkezik, mely részeket rögtön be kell földdel takarni. A szürkés-fehér bevonat, amely a trágyát behálózza, nem egyéb, mint a gomba fehér micéliuma.

A gombacsirát világos, száraz, fagymentes helyen raktározzuk el teljesen száraz állapotban. A levegőn szárított csira 4—5 évig is termőképes.

A Champignon-ágyak leföldelésére a legalkalmasabb könnyű anyagok kerti föld, lehetőleg árnyékos helyről (legalább 1¹/₂ év előtt trágyázott) és csak egy ásómélységig szedjük, azon alul a föld terméketlen és Champignon fejlődésére nem alkalmas. A földet át kell rostálni és azután keveset megnedvesíteni szükséges, a lerakásnál azonban nem szabad nagyon nedvesnek lennie. A földdel való letakarást alulról kezdjük, 1/2 méteres deszkát ferdén, az ágy lejtőjével párhuzamosan az ágy lábához helyezünk, 4 cm. távolságot hagyunk az ágytól és ezt a közt kézzel jó keményen kitömjük, utána megveregetjük, hogy a földréteg szilárdan álljon. Az ágyak leföldelése után be kell permetezni olyformán, hogy a meredek oldal-falakra a víz ne folyjon. Ezt követőleg a helyiséget alaposan kitakarítjuk. Végül csak arra vigyázunk, hogy a föld állandóan nyirkos legyen és az oldal-falak ki ne száradjanak.

Mindaddig, míg az első gomba nem mutatkozik, az ágyakat nagyon óvatosan permetezzük, mert a sok víz a földbe törekvő micéliumokra nagyon könnyen ártalmas.

A leföldelés után, 3—4 hét elmultával, fehéres foltocskák képződnek, körülbelül a betüzdelt csira felett, ez már a termés előjele. Most már sokszor szükséges a helyiséget szellőztetni, ezt követőleg pár nap mulva képződnek a várt Champignon-gombák.

A kifejlődött gombát óvatosan három ujjal megcsavarjuk, miáltal letörik. Minden szedés után azon helyeket, ahonnan a fejlett gombát kiszedtük, friss földdel könnyedén beszórjuk és keveset megpermetezzük. Arra nagyon ügyeljünk, hogy az ágy oldal-falai nagyon ki ne száradjanak. A gombaágyak öntözésénél különösen arra vigyázzunk, hogy a reá permetezett víz csak a földet nedvesítse át és ne a trágyába huzódjék. A trágyalerakás kezdetétől a gombaszedésig 8—10 hét telik el. A termés átlag 2—2¹/₂ hónapon át szedhető. A különféle betegségek elkerülése végett főleg a példás tisztaságra, pontos megfigyelésre és áttekintésre, szakszerű szorgalmas öntözésre, a helyiségnek a gombaszedést követő szellőztetésre kell ügyelni, a gombaszedés után a következő szedésig a helyiséget zárva kell tartani, amelynek hőmérséklete állandóan 10—12 C° között legyen.

Király Lajos.

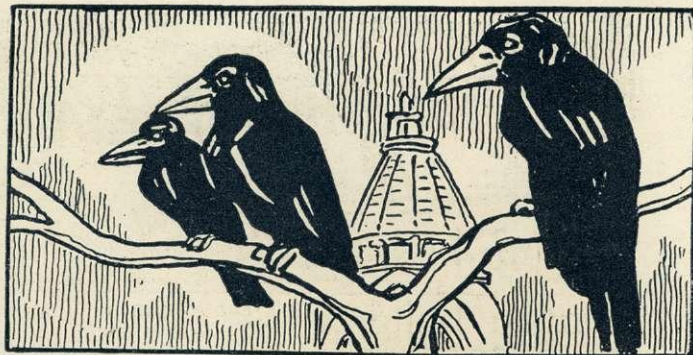
K. T. Budapest. A foxterrier nőtényt csak abban az esetben vesszük át, ha származási bizonyítványát felmutatja.

Károlyka. Az előfizetők gyűjtését köszönettel vesszük.

Tiszántúl. A tiszántúli előfizetőinknek a lapot hála Istennek ezentúl már rendszeresen küldhetjük.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

MI. UJSÁG AZ. ÁLLAT- KERTBEN?

BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1920.

VII. évfolyam. 4. szám.

Február 15.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Az állat- és növénykert igazgatóságának
közreműködésével szerkeszti:
RAITSITS EMIL

Megjelen május—szeptember hónapokban
minden kedden, azontúl havonta legalább
kétszer. „A TERMÉSZET“ melléklapja

Az állatkert állományának hiányai.

Az igazi szakértő, így a jó öreg *Hagenbeck* is ha élne, a legnagyobb csodálattal járná körül budapesti állatkertünket. Míg *Stellingenben* s végig az összes középeurópai állatkertekben alig akad házinyúl, baromfiakon s más háziállatokon kívül állat azokban a ketrecekben, ahol azelőtt exotikus állatok éltek, addig a mi kedves kertünkben a körülményekhez képest mondhatni az exotikus fauna legérdekesebb képviselőit mind megtalálhatjuk.

Az igazi szakértő nem kritikával élne, hanem csodálkoznék, hogy a budapesti állatkert hat éves blokád és élelmezési krízis ellenére fel tudta tartani mindazokat az állatokat, amelyek több mint egy fél évtized előtt beszerzett. Így hosszú idő alatt a legjobb élelmezési és tartási viszonyok között sem szaporodhatik meg egy állatkertnek állománya és az igazi szakértő természetesnek találja az esetlegesen észlelhető apadást. A legtöbb exotikus állat a fogságban nem szaporodik és hogyha elvéve a fajfenntartás ösztönének engedve az utód világra is jó, az oly testi és szerkezeti gyengeséggel kezdi meg a rab-ságában az életét, hogy abból az állatkerteknek nem örömeik, hanem igazán kimondottan bosszúságuk van. Így a víziló pár, hogy többet ne mondjak, már három ízben örvendeztette meg a vastagbőrűek házát vízilócsemétével, de sajnos a legkörültekintőbb ápolás mellett sem éltek ezek az életre egyáltalában nem hajlandó újszülöttek egy néhány óránál tovább. A többi exotikus állatnál hasonló a helyzet,

ezeztől az állatoktól nem remélheti a legmodernebb berendezésű állatkert sem állományának lényeges szaporodását. Az állatkertek állományának épségbentartását a folytonos új beszerzések tarthatják egyedül egyensúlyban s amint a beszerzési nehézségek jelentkeznek, akkor a legszembetűnőbb ott érezhetők a leg súlyosabb hiányok, ahol az állatok tartás- és élelmezési viszonyai a legszomorúbbak. Az utóbbira a legszembetűnőbb példáját a bécsi állatkert nyújthatja.

Míg a beszerzés nehézségei meg nem szűnnek, nem szabad kultúr-intézményünknek összetett kézzel arra várni, míg kedvezőbbé válnak az állatkertnek a külföldről származó bifaunásításnak feltételei, hanem arra kell törekedni, hogy imádott hazánk területén élő ritkább és érdekesebb állataival töltsse be azokat a hiányokat, amelyek talán most szembeötlők a tanulmányzó látogató közönség előtt.

Hazánkban él elég érdekes állat, amely bemutatásra felette érdemes. Ezt kell gyűjteni. Ezeket kellene most első sorban bemutatni, mint a magyar nemzet hűséges állatait s csak akkor amidőn ezt a hivatásunkat betöltöttük, lehet odafordulni ahhoz a külföldhöz, amely a mostani legszomorúbb állapotokban mutatta meg a legjobban azt, hogy hozzánk igazán érdemtelően mennyire mostoha és a béke pirkadásánál ellenségesebb az ellenségnél.

A főváros vezetősége jól tudjuk első sorban fog segédkezett nyújtani ebben az akcióban s pártfogolni fogja az állatkertnek azt a kívánságát, mely a jelenlegi viszonyok között a legcélravezetőbb és nemzetiesebb: Mu-

tassa be állatkertünk a hazánkban gyűjtött állatfajokat és ezek gyűjtésére küldje ki mielőbb megfelelő szakértőit.
R. E.

HIREK

A háború alatt a legtöbb állatsereglet állománya kipusztult. A háborús nélkülözések különösen a külföldi állatkerteket és állatseregleteket sújtották a legjobban. A drezdai *Sarrasani-cirkusz* állatállományából például a háború folyamán száznál több ló, 20 teve, 25 oroszlan, 25 tigris, sok majom, strucc és egyéb állat pusztult el. Ugyanebből az állományból az egyik tigris takonykórra gyanús tünetek között pusztult el, de a hatósági boncolás húsmérgezést állapított meg. Természetesen a cirkuszban e lelet alapján sem elkülönítést, sem fertőtlenítést nem hajtottak végre. Majd a gyanús elhullások gyakrabban követték egymást és egy feléven belül valamennyi oroszlan és tigris kipusztult. A hivatalos vizsgálat minden esetben húsmérgezést állapított meg; a ragadozókat ugyanis a gyepmesteri telepről beszerzett hússal táplálták, mert más hús erre a célra nem volt kapható. Az utolsó oroszlant *Sarrasani* a drezdai állatorvosi főiskola kórbonctani intézetében boncoltatta, hol kétségtelenül megállapították, hogy az oroszlan takonykór következtében hullott el. Ezt követően a cirkusz egyik elhullott lován szintén takonykórt állapítottak meg. A pontosabb vizsgálatok kiderítették, hogy a cirkusz egész állománya takonykórral nagyfokban fertőzött.

Újszülött láma. Az állatkert lámái között örvendetes esemény volt a múlt napokban. Az egyik nőtény láma életerős lámácskának adott életet.

Ózbakok. Az állatkert ózbakjain az agancsképződés erősen fejlődik, úgy hogy igen szép és erős agancsokkal fognak ózbakjaink díszelni. Csak az a kár, hogy több az ózbakunk, mint a suta, miért is az állatkert igazgatósága szívesen venné, ha ősutát küldenének nemes vadászaink.

Komondor. A komondor kutyáink megszorodtak. Az alomra előjegyzést elfogad az állatkert igazgatósága.

A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL

Tacskó, hím, fiatal, megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Francia bulldog kölyköt, pedigreest keresnek megvételre. Cím a kiadóban.

Liszt kukacot venne az állatkert igazgatósága. Árajánlat az igazgatóság címére küldendő.

Uhu, teljesen fejlett, vadászatra alkalmasak 200 korona árban darabonként eladók az Állatkertben.

Állatbarátok iratkozzanak be a Magyar Országos Állatvédő Egyesületbe X. ker., Ernő-u. 11-13. Tagsági díj egy évre 6 korona, amelynek fejében az „Állatvédelem” szakfolyóirat jár.

Vidrát, borzot, görényt, menyétet köszönettel venne az állatkert igazgatósága.

Baromfi. Aki értékesíteni akarja fajta tiszta baromfiát, az hirdessen az „A Természetben”.

Mókusokat szívesen venne át az állatkert igazgatósága.

Angol bulldog pedigrees megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Házinyúl. Az állatkert igazgatósága felóhajtja frissíteni házinyúl tenyésztését s ez úton fordul a módosabb nyúltenyésztőkhöz avval a kérelemmel, akinek módjában van, az adományozza az állatkertnek felesleges fajtisza tenyészanyagát.

Rövidszőrű német vizsla, két éves, nőtény, vadászásra bevezetett, eladó: VII. ker., István-út 28., II. 23.

Német juhász kölyökkutya, pedigrees állatok megvételre keresnek. Cím a kiadóban.

Drótszőrű foxterrier, pedigrees, jó kitorékszüklőtől származót keresnek megvételre. Cím a kiadóban.

Eladó állatok, virágok, gyűjtemények hirdetése a legeredményesebb az apróhirdetések rovatában.

Drillingemet 16x16x11 és rövidszőrű német vizslámat eladom. Klespitz erdőőr, Gosztola-Lenti, Zalamegye.

Dermedtre csaholó szálkásszőrű német vizsla megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Galambtenyésztők hirdessenek e rovatban.

Az apróhirdetések díja 10 szóig 10 korona.

**Váltsunk
állatkerti bérletjegyet!**

Felnőtteknek . . . 36 K
Tanulóknak . . . 24 K
Gyermekeknek
10 éven alul . . . 12 K

**Az Állatkertben nézzük meg
az akváriumot
és a pálmaházat**

Ugyanott szép emléktárgyak
jutányos áron kaphatók!

**Mindenki fizessen elő az
„A TERMÉSZET”-re**

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre	48 K
Félévre	24 K
Negyedévre	12 K
Egyes szám ára	3 K

Az előfizetés díja az „A Természet” kiadóhivatala címére Budapest Állatkert küldendő

VADÁSZOK! Fizessenek elő a
„NIMRÓD”
képes vadászujságra
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4.

**Hirdetéseket elfogad
„A Természet” kiadóhivatala
Budapest Állatkert**